

VATANDAŞLIK HUKUKUNUN NİTELİĞİ VE TEMEL İLKELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Barıő TEKSOY

Vatandaşlık Hukukunun Niteliđi

- Kamu Hukuku karakterlidir. (Devlet ve vatandaş arasında, devletin kamu gücünü kullandığı bir hukuksal ilişki)
- Devletin kendi vatandaşını tayin konusunda sahip olduğu münhasır (mahfuz) yetki.
- Sonuç: 1- Ulusal Hukuk (İç Hukuk) alanı
2- Bir kişinin belirli bir devletin vatandaşı olup olmadığı, yalnızca o devletin hukukuna göre ve o devletin yetkili makamları tarafından belirlenebilir.

Vatandaşlık Hukukunun Uluslararası Boyutu

- Vatandaşlık aynı zamanda uluslararası toplumu ve devletler arası ilişkileri, dolayısıyla uluslararası hukuku da ilgilendiren bir meseledir. Neden?
 - Devletin diplomatik himayesi
 - Devletin vatandaşı kabul yükümlülüğü
 - Devletlerin ardılığı (halefiyeti)
 - Vatansızlığın önlenmesi
 - Çifte veya çok vatandaşlık durumu

Gerçek Vatandaşlık/Uyrukluk (Etkili Vatandaşlık İlkesi)

- Hukuk incelemesi bakımından, kişi ile devlet arasında var olan bir vatandaşlık ilişkisinin, maddî gerçekliği olup olmadığı, yani siyasal, sosyolojik, psikolojik veya ekonomik olarak gerçekten var olup olmadığı, diğer bir ifadeyle bu ilişkinin yeterince sıkı olup olmadığı, kural olarak önemli değildir.
- İstisna: Gerçek vatandaşlık (uyrukluk) kavramı
- Birden fazla vatandaşlığın söz konusu olduğu durumlarda başvurulan bir kavramdır. Gerçek vatandaşlığın tespitinde, şeklî hukuksal geçerliliğin ötesine geçilerek, hukuken kurulmuş olan vatandaşlık bağının, gerçekten var olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Gerçek Vatandaşlık/Uyrukluk (Etkili Vatandaşlık İlkesi)

- Gerçek vatandaşlık kavramına başvurularak vatandaşlık ilişkisi kurulamaz, fakat var olan birden fazla vatandaşlıktan hangisinin daha sıkı ilişki içerdiği, daha gerçek olduğu bulunmaya çalışılır.
- Kullanılmaya elverişli ölçütler: Kişinin düzenli olarak yaşadığı yer, ailesinin, işyerinin, mallarının, ekonomik ilişkilerinin bulunduğu yer, askerlik yaptığı, vergi ödediği, siyasî haklarını kullandığı yer, ailesinin vatandaşlığı, vb..
- Bu yola başvurulması vatandaşlık hukukunda istisnaîdir. Yalnızca uluslararası meselelerin çözümünde ya da üçüncü devletlerin vatandaşlık tespiti yapmasında (MÖHUK m. 4/c) kullanılmaktadır.
- Uluslararası hukuk bakımından kullanılmasına örnek: UAD'ın [Nottebohm](#) Kararı (Guatemala-Almanya-Lichtenstein)

Vatandaşlık Hukukunun Uluslararası Boyutu

- Ulusal hukuk kurallarının, uluslararası hukuk tarafından kabul edilebilir nitelikte olması
 - Uluslararası Antlaşmalar
 - Uluslararası Teamül
 - Hukukun Genel İlkeleri
 - Uluslararası Yargı ve Hakem Kararları
- Uluslararası hukuk tarafından benimsenmiş ve gerçekleşmesi arzulanan temel ilkelerin varlığı (direktif ilkeler)
- Milletlerarası Hukuk Enstitüsü 1895, İHEB 1948, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi 2000

Vatandaşlık Hukukunun Temel İlkeleri

1- “Herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır”

- İHEB m.15/1, AVS m.4/a: “Herkesin bir vatandaşlığa hakkı vardır”
- Vatandaşlık hakkına vurgu yaparken, vatansızlığın önlenmesi amacını da ifade etmektedir. (AVS m.4/b: “vatansızlık önlenecektir”)

Vatandaşlık Hukukunun Temel İlkeleri

2- “Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır”

- Bir kişinin birden fazla vatandaşlığa sahip olması, olumlu vatandaşlık ihtilâflarına yol açtığı için devletler açısından istenmeyen bir durumdur.
- Fakat, günümüzün, birden fazla vatandaşlığa sahip olma olgusunu sıradanlaştıran toplumsal gerçekliği karşısında, bu ilkenin fiilen uygulanması olanağı ve ihtiyacı gerilemiş durumdadır. (AVS bu ilkeye hiç yer vermemiş, bilâkis devletlerden bazı durumlarda birden fazla vatandaşlığa müsamaha göstermesini beklemiştir.)

Vatandaşlık Hukukunun Temel İlkeleri

3- “Herkes vatandaşlığını değiştirmede özgür olmalıdır”

- İHEB m.15/2: “ Hiç kimse, keyfî olarak vatandaşlığından mahrum bırakılamaz ya da vatandaşlık değiştirme hakkı reddedilemez” (AVS m.4/c)
- Kişiyeye keyfî olarak (uluslararası hukuk tarafından kabul edilebilir haklı gerekçeler olmadan) zorla vatandaşlık verilemez, zorla vatandaşlıktan çıkarılamaz ya da vatandaşlığı zorla değiştirilemez, ayrıca kendi iradesiyle vatandaşlığını değiştirmesi engellenemez.